

KS. JAN ŚLEDZIANOWSKI

DZIAŁALNOŚĆ KS. PROF. ADAMA LUDWIKA SZAFRAŃSKIEGO W DIECEZJI KIELECKIEJ

ACTIVITY FATHER PROFESSOR ADAM LUDWIK SZAFRAŃSKI
IN DIOCESE OF KIELCE

A b s t r a c t. In 2014 we had the 10th anniversary of the death of prominent Polish pastoral theologian Fr. prof. A.L. Szafrąński. This is a good opportunity to remind his achievements, not only in relation to his writings, but also in the field of his scientific, organizational and pastoral activities. A large part of his life was devoted to research and teaching work at the Catholic University of Lublin. Nevertheless, he was a priest of the Diocese of Kielce, and in a period of his life he realized his vocation in that local church, leaving unforgettable traces. This paper presents the most important scientific, organizational and pastoral achievements of Fr. prof. Szafrąński in the Diocese of Kielce.

Key words: Adam Ludwik Szafrąński, pastoral theology, Diocese of Kielce

W 2014 roku przypadła 10 rocznica śmierci wybitnego polskiego pastora-
listy, ks. prof. Adama L. Szafrąńskiego. Jest to dobra okazja, aby przy-
pomnieć jego osiągnięcia nie tylko w zakresie dorobku naukowo-pisarskiego,
ale także w zakresie jego działalności naukowej, organizacyjnej i duszpaster-
skiej. Wszak ks. Szafrąński był człowiekiem niezwykle utalentowanym i pra-
cowitym. Znaczną część swego długiego życia poświęcił on pracy naukowo-
dydaktycznej głównie w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Niemniej był

Ks. prof. dr hab. JAN ŚLEDZIANOWSKI – emerytowany profesor zwyczajny Wydziału
Pedagogicznego i Artystycznego Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach; adres do
korespondencji: Al. IX Wieków Kielc 15A, 25-955 Kielce.

Rev. Prof. Dr. hab. JAN ŚLEDZIANOWSKI – emeritus professor ordinary of the Faculty of
Education and Arts at the University of Jan Kochanowski in Kielce; address for correspon-
dence: Al. IX Wieków Kielc 15A, 25-955 Kielce.

kapłanem diecezji kieleckiej i w pewnym okresie swego życia realizował swoje powołanie w tym właśnie Kościele lokalnym, zostawiając wciąż niezatarte ślady. Niniejsze opracowanie prezentuje jego najważniejsze osiągnięcia na polu działalności naukowo-organizacyjnej i duszpasterskiej w diecezji kieleckiej. Zanim jednak przedstawiona zostanie jego działalność po przyjęciu święceń kapłańskich, warto pokrótce przedstawić jego korzenie rodowe oraz okres przygotowania do kapłaństwa.

I. DZIECIŃSTWO I MŁODOŚĆ

Adam Ludwik Szafrąński przyszedł na świat w rodzinie Stefana i Józefy z Burków 19 lipca 1911 r. Ochrzczony został w kościele parafialnym w Nowym Sączu w Uroczystość Wniebowzięcia NMP tegoż roku i otrzymał imiona Adam Ludwik. Po nim szczęśliwie urodziło się i wychowało jeszcze pięcioro rodzeństwa: dwóch braci i trzy siostry. Naukę podjął w rodzinnym mieście w Szkole Powszechnej im. S. Konarskiego, a następnie w Gimnazjum im. Jana Długosza. Po jego ukończeniu 5 czerwca 1929 r. zdał egzamin dojrzałości wobec Państwowej Komisji Egzaminacyjnej. Bezpośrednio po maturze w latach 1929-1931 podjął pracę w Urzędzie Pocztowym w Nowym Sączu. Decyzję o wstąpieniu do Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach podjął we wrześniu 1931 r.

Z pism skierowanych do Rektoratu WSD w Kielcach dowiadujemy się, iż o kapłaństwie „marzył od najmłodszych lat”¹. Wskazał także na sytuację rodzinną, w której nie mógł bezpośrednio po maturze wstąpić do seminarium, gdyż dla utrzymania rodziny musiał podjąć pracę². Trzeba sobie uświadomić, że umierający Stefan w wieku 46 lat nałożył na 15-letniego Adama Ludwika obowiązek opieki nad 38-letnią matką i rodzeństwem: Stefanią – lat 11, Tadeuszem – lat 9, Marią – lat 6, Józefem – lat 4 i Janiną – jeden rok. Pogrzeb ojca odbył się w 1926 roku. Można więc sądzić, że nastolatek Adam Ludwik odznaczał się wielkim hartem ducha, gdyż przez trzy lata – po

---

¹ „Z myślą, aby kiedyś po ukończeniu gimnazjum poświęcić się służbie Bożej, należałem do Sodalicii Mariańskiej i Sekcji Eucharystycznej”. A.L. SZAFRAŃSKI. *Do Rektoratu Seminarium Duchownego w Kielcach*. Nowy Sącz 18.09.1931. Archiwum Diecezji Kieleckiej [dalej cyt.: ADK].

² „Ojciec umierając, nałożył na mnie obowiązek, abym opiekował się matką i małoletnimi drobnymi dziećmi”. A.L. SZAFRAŃSKI. *Curriculum vitae*, Nowy Sącz, 18.08.1931. ADK.

śmierci ojca, uczył się pilnie w gimnazjum aż do matury, a gdy ją uzyskał, podjął pracę w biurze Technicznego Zarządu Telefonów i Telegrafów w Nowym Sączu. Nadto udzielał korepetycji uczniom gimnazjum, aby wspierać matkę w utrzymaniu rodziny. Z powodu trudnej sytuacji materialnej w rodzinie prosił też rektora WSD w Kielcach o zwolnienie z opłaty czesnego³.

Po szybkiej odpowiedzi rektoratu WSD w Kielcach, iż zostaje przyjęty, przybył do Kielc we wrześniu 1931 r. i rozpoczął studia filozoficzno-teologiczne oraz formację duchową do kapłaństwa. W seminarium dał się poznać profesorom jako alumn o dużych zdolnościach, pracowitości i solidności, bogatej duchowości, zdolny do poświęceń i ofiar. Wobec braci kleryckiej był koleżeński, chętny do pomocy, rozmiłowany w przyrodzie i górach, inspirujący do wycieczek i wędrówek⁴. Trud pięciu lat studiów i kształtowania duchowości został uwieńczony święceniami prezbiteratu, które przyjął z rąk ks. biskupa ordynariusza Augustyna Łosińskiego 6 czerwca 1936 roku, w katedrze kieleckiej.

II. PIERWSZE DZIESIĘCIOLECIE POSŁUGI KAPŁAŃSKIEJ

Neoprezbiter A.L. Szafrąński otrzymał nominację na wikariusza w parafii Leszczyny. Za zgodą proboszcza wprowadził do katechizacji i duszpasterstwa dobrze rozumiane nowatorstwo. Prowadził katechizację w Radlinie, Bęczkowie i Mąchocicach. W szkołach wymienionych wiosek zorganizował wielkopostne rekolekcje, połączone ze spowiedzią i Mszą św. Z rekolekcji szkolnych skorzystały osoby starsze i chore. Tego rodzaju praktyka religijna była wówczas nowością duszpasterską. W Leszczynach ks. Szafrąński prowadził Akcję Katolicką młodzieży i Krucjatę Eucharystyczną dla dzieci szkolnych. Dla nich organizował niedzielne Msze św. Młodzież przygotowywał do pełnego uczestnictwa we Mszy św. przez przyjęcie Komunii św.⁵

---

³ „Nakaz wyższy wzywa ustawicznie podpisanego do wstąpienia na teologię św. i dlatego prosi gorąco o przyjęcie, zaznaczając, że żadnych opłat nie będzie mógł uiszczać z wyżej wymienionych powodów”. Tamże.

⁴ Ks. Stanisław Kurdybanowski wiele razy mówił, że miłości do gór i taternictwa nauczył go ks. A.L. Szafrąński. Por. J. ŚLEDZIANOWSKI. *Ksiądz Stanisław Kurdybanowski wpisany w wojny i totalitaryzmy XX wieku*. Kielce: Jedność 2013.

⁵ D. WOJCIECHOWSKI. *Kapłani kieleccy więzieni i szykanowani w PRL (1945-1963)*. Kielce: Jedność 2003 s. 288.

Ze względu na przymioty umysłu i serca, niezwykle pomysły w pracy duszpasterskiej w parafii Leszczyny ks. A.L. Szafrąński został doceniony przez władzę diecezjalną i skierowany w nowym roku akademickim 1937/38 na dalsze studia teologiczne w Uniwersytecie J. Piłsudskiego w Warszawie⁶. Jednak w stolicy studiów nie podjął, gdyż przyznano mu stypendium na uniwersytecie w Fryburgu w Szwajcarii, gdzie od października 1937 roku podjął studia specjalistyczne z teologii dogmatycznej. Zamieszkał w konwiktie dominikanów Albertinum. Studia przebiegały pomyślnie, czego wyrazem jest list rektora tej uczelni, przesłany do bpa Cz. Kaczmara 28 marca 1939 roku, w którym napisał, że „ks. Szafrąński otrzymuje wyniki z egzaminów bardzo dobre”⁷. Kilka miesięcy później ks. Szafrąński uzyskał licencjat z teologii i na wakacje wrócił do kraju z zamiarem, iż będzie kontynuował studia w Szwajcarii. Niestety, agresja hitlerowskich Niemiec na Polskę 1 września 1939 roku pokrzyżowała te plany.

Bp Cz. Kaczmarek przewidując wybuch wojny, w sierpniu 1939 roku wydał do duchowieństwa *Zarządzenia na wypadek wojny*, w których polecił: „Duchowieństwo diecezji weźmie żywy udział w tworzących się organizacjach, których celem będzie pomoc ofiarom wojny, a do tej pomocy nieustannie zachęcać będzie swoich wiernych. Dopilnują szczególnie, aby praca katolickich stowarzyszeń charytatywnych oraz siostr zakonnych możliwie najszybciej przystosowała się do zmiennych warunków i objęła swym wpływem najszerze warstwy potrzebujących”⁸. Potrzebujących w pierwszych dniach wojny były tysiące: żołnierzy polskich, których jako jeńców wojennych zgrupowali Niemcy na Zamku w Kielcach, a także uciekinierów z północy i zachodu okupowanej Polski⁹. Znękani ludzie bez dachu nad głową i środków do życia potrzebowali pomocy i zabezpieczenia. Dlatego bp Kaczmarek zaangażował ks. Szafrąńskiego w działalność charytatywną, mianując go koadiutorem dyrektora diecezjalnej Caritas¹⁰.

---

⁶ 30 kwietnia 1937 roku zmarł bp Augustyn Łosiński. Wikariuszem kapitulnym został biskup pomocniczy Franciszek Sonik i on pismem z dnia 14 maja 1937 roku informuje ks. A.L. Szafrąńskiego o skierowaniu go na studia. Kielce, 14 maja 1937. ADK Nr 1538/38.

⁷ „M. Szafrąński a abtenu le plus souvent aux examens la note: Valde Bene au optima”. Il prendra vraisemblablement comme sujet de these: L’Action Catholique. W: *Księża stuleci i alumni 1917-1945*. ADK, ASD nr SD 179 k. 27.

⁸ Por. J. ŚLEDZIANOWSKI. *Ksiądz Czesław Kaczmarek Biskup Kielecki 1895-1963*. Kielce: Jedność 2009 s. 97-98.

⁹ Tamże s. 102-103.

¹⁰ CZ. KACZMAREK. *Przewielebny Ksiądz Adam Szafrąński*. Kielce, 19 września 1939 r. ADK.

Ks. A.L. Szafrąński całym sobą poświęcił się służbie potrzebującym, ale 27 września 1939 roku otrzymał nominację na stanowisko wikariusza w parafii katedralnej w Kielcach¹¹. Posługę tę pełnił tylko przez jedenaście miesięcy, bowiem już 17 sierpnia 1940 roku bp Cz. Kaczmarek obdarzył go nowymi zadaniami: „Niniejszym odwołuję Księdza ze stanowiska wikariusza parafii katedralnej i mianuję wychowawcą wstępnego kursu Seminarium Duchownego w Kielcach”¹². Czym był ów kurs wstępny? Sam ks. A.L. Szafrąński w wywiadzie udzielonym ks. D. Wojciechowskiemu wyjaśnił, że kurs ten był spowodowany sytuacją wojny i okupacji¹³. Nauczanie młodzieży niemającej matury i ich formacja trwały tylko trzy miesiące. Groziło niebezpieczeństwo aresztowania uczniów, dlatego rozesłano ich do rodzin.

Ks. A.L. Szafrąński otrzymał 11 listopada 1940 roku nominację na wikariat w Piekoszowie¹⁴. W parafii tej pracował tylko trzy miesiące, gdyż 10 lutego 1941 roku został aresztowany ks. Franciszek Mazurek – wykładowca liturgiki w Seminarium Duchownym. W jego miejsce ks. Szafrąński objął wykłady z liturgiki oraz został ceremoniarzem biskupim. Miesiąc później – 18 marca 1941 roku wyznaczony został na prefekta kleryków. Z funkcji prefekta został zwolniony 19 lipca 1942 roku, pozostał zaś nadal wykładowcą liturgiki. Należy podkreślić, że liturgika od niedawna wyodrębniła się z teologii pastoralnej jako oddzielny przedmiot. Bp Cz. Kaczmarek był wychowankiem seminarium płockiego i był kształtowany w nowym duchu liturgicznym, który nadawał abp Julian Nowowiejski. Kiedy został ordynariuszem kieleckim, widział w ks. A.L. Szafrąńskim profesora, który nada temu przedmiotowi odpowiednią rangę w teorii i praktyce duszpasterskiej. Trzeba przyznać, że ks. Szafrąński bardzo zaangażowany w ruchu liturgicznym, wykładami i swoim przykładem sprawowania liturgii przekonywał kandydatów do

¹¹ Biskup Kielecki. Kielce, 27 września 1939. ADK Nr 44176/9.39.

¹² Biskup Kielecki. Kielce, 17 sierpnia 1940. ADK Nr 2334/0/40.

¹³ „Od początku wojny, mimo kłopotów lokalowych funkcjonowało Seminarium Duchowne, chociaż ciągle było zagrożone likwidacją. Na studia seminaryjne zgłaszali się coraz to nowi kandydaci do stanu duchownego. Niestety wśród nich było 20 nie posiadających matury, albowiem szkoły średnie zostały zamknięte przez okupanta. Dla nich utworzono tzw. kurs wstępny, na którym prowadzono konspiracyjną naukę z zakresu licealnego. Nauczycielami ich byli profesorowie z Seminarium i osoby świeckie. Kurs wstępny umieszczono w Domu Księży Emerytów. Razem z młodzieżą zamieszkiwał ks. Szafrąński, który otrzymał 17 sierpnia 1940 r. nominację na duchowego jej opiekuna”. WOJCIECHOWSKI. *Kapłani kieleccy* s. 289-290.

¹⁴ Tamże s. 290.

kapłaństwa o konieczności odnowy liturgii, postulował odnowę Kościoła, co się spełniło na Soborze Watykańskim II¹⁵.

Warunki, w których żyli wykładowcy i klerycy przygotowujący się do służby w kapłaństwie, były bardzo trudne¹⁶. Zaraz na początku wojny gmach Seminarium Duchownego w Kielcach został zajęty przez Niemców. Dla kleryków oznaczało to tułaczkę po parafiach kieleckich. Gdy Niemcy stworzyli w mieście getto dla Żydów, alumni zajęli dom przez nich opuszczony przy ul. Niecałej 5. W spartańskich warunkach mieszkał również ks. Szafrąński razem z klerykami, zajmując małeńki pokój przy kaplicy.

Na uwagę zasługuje działalność duszpastersko-liturgiczna ks. A.L. Szafrąńskiego wobec duchowieństwa diecezji kieleckiej w ciągu ostatnich czterech lat wojny. W „Kieleckim Przeglądzie Diecezjalnym” ukazywały się artykuły o uczestnictwie wiernych we Mszy św. i liturgii Kościoła. Ponadto podawano tam szkice do kazań, rekolekcji wielkopostnych i kazań pasyjnych. W celu pogłębiania duchowości osób konsekrowanych wprowadzono obowiązkowe rekolekcje zamknięte dla kapłanów i sióstr zakonnych, oparte na liturgii Eucharystii i pozostałych sakramentów. Nie zapomniano o młodzieży i dzieciach, bowiem i dla nich organizowano rekolekcje wielkopostne. W rozbudowane formy duszpasterstwa – jak na czasy wojny – włączono kapłanów zakonnych i diecezjalnych, w tym ponad 220 spoza duchowieństwa kieleckiego, którzy w okresie pożogi wojennej ucieczką z diecezji zachodnich i północnych włączonych do III Rzeszy i Kresów Wschodnich, szukali schronienia u biskupa kieleckiego¹⁷.

Z gorliwości i potrzeby społecznej ks. A.L. Szafrąński w latach okupacji niemieckiej włączył się w dzieło tajnego nauczania szkolnego. Niemcy na terenie podbitym zlikwidowali całkowicie nauczanie na poziomie średnim i wyższym, a na ziemiach polskich włączonych do III Rzeszy zostały zamknięte nawet szkoły podstawowe. W Generalnej Guberni, w której znajdo-

---

¹⁵ Por. T. WRÓBEL. *Katalog rektorów, profesorów, ojców duchownych i prefektów*. W: *Księga Jubileuszowa 1727-1977. 250 lat Seminarium Duchownego w Kielcach*. Poznań: Pallotinum 1977 s. 469; TENŻE. *Dzieje Seminarium Duchownego w Kielcach na przestrzeni 250 lat*. W: tamże s. 182.

¹⁶ Ksiądz rektor Jan Jaroszewicz opisał je w następujących słowach: „Z powodu ciasnoty miejsca kaplica mieściła się w 2 połączonych drzwiami pokojach; w drugim, gdzie nie było ołtarza, tylko ławki, zaraz po Mszy św. było śniadanie, a po śniadaniu wykłady – czyli ten pokój służył za kaplicę, refektarz i salę wykładową”. *Fragmentsy Kroniki Seminarium Duchownego w Kielcach*. W: tamże s. 45.

¹⁷ Por. ŚLEDZIANOWSKI. *Ksiądz Czesław Kaczmarek Biskup Kielecki* s. 121-126, 129-133.

wała się diecezja kielecka (poza powiatem olkuskim, który włączono do III Rzeszy), pozwolono na prowadzenie szkół podstawowych i zawodowych, gdzie uczono rzemiosła, natomiast szkoły średnie zostały zamknięte. W Kielcach kilku kapłanów podjęło patriotyczny obowiązek potajemnego kształcenia młodzieży na poziomie szkoły średniej. Ks. Szafrąński miał jako nauczyciel kilkudziesięciu uczniów, nauczał ich różnych przedmiotów szkolnych¹⁸. Po okupacji niemieckiej, podejmując studia czy pracę zawodową, byli uczniowie nie zerwali kontaktów ze swoim nauczycielem, lecz w liczbie 30-40 stowarzyszili się w organizację o nazwie Caritas Academica. Przez kilka lat powojennych aż do rządowego zniesienia stowarzyszeń i organizacji kościelnych ks. Szafrąński był dla nich duchowym opiekunem¹⁹.

17 stycznia 1945 roku wojska sowieckie wkroczyły do Kielc. Przy obleganiu miasta i wypieraniu Niemców wiele domów i kamienic uległo zniszczeniu lub uszkodzeniu. Poważnie zostały uszkodzone budynki szkoły sióstr nazaretanek i Gimnazjum św. Stanisława Kostki. W takich warunkach, w niepełne dwa tygodnie po opuszczeniu miasta przez hitlerowców, bp Cz. Kaczmarek pismem z 22 stycznia 1945 roku zlecił ks. A.L. Szafrąńskiemu funkcję prefekta w Prywatnym Męskim Liceum i Gimnazjum im. św. Stanisława Kostki w Kielcach²⁰. Jakże to było wyzwanie, najlepiej opisał je ks. Edward

---

¹⁸ Jednym z wojennych uczniów konspiracyjnych księdza Szafrąńskiego jeszcze żyjących jest ks. dr Andrzej Boksiński. 20 października 2014 roku opowiadał: „Pewnego dnia ksiądz Szafrąński prowadził dla nas 6 uczniów lekcje w mieszkaniu moich rodziców. Wiedzieliśmy, że w każdej chwili może nas najść gestapo. Dlatego przed każdym z nas leżał podręcznik języka niemieckiego, w tymże języku. Odbывała się lekcja religii, gdy gwałtownie do pokoju wtargnęło kilku gestapowców. Ksiądz Szafrąński kazał nam wstać i spokojnie zameldować, że jest to młodzież, która chce się uczyć języka niemieckiego. Powiedział to dobrze znając język niemiecki. Gestapowcy przejrzyli podręczniki niemieckie, a ich szef zapytał, kto na to zezwolił. Wtedy ksiądz Szafrąński wskazał na wysokiego rangą oficera niemieckiego, który okresowo mieszkał u rodziców ks. Andrzeja, i nawet na ścianie w pokoju, w którym mieszkał, zamieścił portret Hitlera. Gdy zwrócili uwagę na portret zasalutowali przed firerem i odeszli. Za tajne nauczanie można było trafić do obozu koncentracyjnego albo być wysłanym na roboty do III Rzeszy. Z innej grupy tajnego nauczania 8 młodych osób zostało aresztowanych i wywiezionych do obozu. Przeżyły obóz tylko dwie osoby. Ksiądz prof. A. Szafrąński wykazywał się wielką odwagą, nauczając w tajnych kompletach”.

¹⁹ WOJCIECHOWSKI. *Kapłani kieleccy* s. 291.

²⁰ „Niniejszym powierzam Księdzu Profesorowi stanowisko Prefekta w Prywatnym Męskim Liceum i Gimnazjum im. św. Stanisława Kostki w Kielcach. Przygotowanie naukowe, doświadczenie pedagogiczne z czasów wojny, a nade wszystko gorliwość i wielkie umiłowanie młodzieży, daje rękojmię, iż młodzież, powierzona jego duszpasterskiej opiece, znajdzie w nim prawdziwego ojca, przyjaciela i wytrawnego wychowawcę. Niech Boski Przyjaciel młodych dusz wspiera ustawicznie wysiłki Księdza Prefekta”. Biskup Kielecki. Kielce, 29 stycznia 1945. ADK Nr XS.XXXIX – 5/45.

Chat, który należał do pierwszych uczniów – jak mówiono – u św. Stanisława Kostki²¹.

Większe jeszcze zniszczenia dotknęły gmach Gimnazjum św. Stanisława Kostki. W okresie okupacji w budynku został ulokowany wojskowy szpital niemiecki. W czasie natarcia Sowieców kilka pocisków poważnie uszkodziło dach. Po wyparciu Niemców Armia Czerwona zajęła obiekt na szpital radiodziecki, dopiero po przesunięciu armii ZSRR na zachód, gmach wrócił do właściciela w stanie okropnej dewastacji²².

Bp Cz. Kaczmarek doceniając zapał ks. A.L. Szafrąńskiego i owocowość jego pracy, mianował go 30 kwietnia 1946 roku dyrektorem Diecezjalnego Dzieła Powołań Kapłańskich²³, którego celem było rozbudzanie w świeckich odpowiedzialności za budzenie i rozwój powołań do stanu duchownego. Razem z tą nominacją zbliżała się 10 rocznica posługi kapłańskiej – trudnej i odpowiedzialnej na wielu odcinkach pracy ks. Szafrąńskiego w diecezji kieleckiej.

III. DALSZY ROZWÓJ NAUKOWY I BORYKANIE SIĘ Z TRUDNOŚCIAMI W OKRESIE PRL

Od jesieni 1946 roku ks. A.L. Szafrąński podjął studia specjalistyczne z teologii dogmatycznej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim²⁴. Nadal jednak z polecenia bpa Cz. Kaczmarka sprawował funkcję kuratora Gimnazjum św. Stanisława Kostki. 13 grudnia 1947 roku uzyskał stopień naukowy doktora teologii na podstawie rozprawy pt. *Kapłaństwo wiernych według*

---

²¹ „Budynek szkoły sióstr nazaretanek został poważnie uszkodzony przez działania wojenne w styczniu przy wkraczaniu wojsk radzieckich do Kielc – okna bez szyb, brak wyposażenia sal szkolnych... Ks. dyrektor Szafrąński sam starał się o wszystko: o nauczycieli, o zabijanie dyktą okien, o mieszkanie dla przybyłych z terenu uczniów. Już w połowie lutego uruchomił szkołę tymczasowo przy ul. Słowackiego 5. Dawni przedwojenni i nowi uczniowie «Kostki» licznie gromadzili się na wiadomość o rozpoczęciu zajęć szkolnych”. E. CHAT. *Ksiądz prof. Dr hab. Adam Ludwik Szafrąński*. W: *50 lat służby kapłańskiej Bogu, Kościołowi i Ojczyźnie*. Red. tenże. Kielce: Jedność 2002 s. 164.

²² „Dyrektor liceum ks. Szafrąński nie otrzymał żadnych funduszy na renowację pomieszczeń, na oczyszczenie i odmalowanie ścian korytarzy i sal szkolnych. Sam organizował pracę i czynnie w niej uczestniczył. Podziwialiśmy jego pracowitość, wytrwałość, ofiarność w tworzeniu tego co nowe. On był prawdziwym wzorowym przewodnikiem w pracy i modlitwie”. Tamże s. 165.

²³ Biskup Kielcecki. Kielce, 30 kwietnia 1946. ADK Nr XS XXXIX-6/46.

²⁴ Kuria Diecezjalna. Kielce, 11 października 1946. ADK Nr XS XXXIX-7/46.

św. Tomasz²⁵. Po uzyskaniu doktoratu ks. Szafrąński wrócił do Liceum św. Stanisława Kostki jako delegat kurii diecezjalnej i jednocześnie wychowawca. Wciąż prowadził wykłady z liturgiki w WSD w Kielcach. Wkrótce został mianowany delegatem biskupa ordynariusza do spraw planowania, koordynacji i hierarchii potrzeb wydawnictw diecezjalnych w Diecezjalnej Księgarni i Drukarni Jedność w Kielcach²⁶.

W związku z wydaniem przez papieża Piusa XII encyklik *Mystici Corporis Christi* w 1943 roku i *Mediator Dei* w 1947, bp Cz. Kaczmarek mianował ks. dra Szafrąńskiego zwyczajnym profesorem liturgii w Wyższym Seminarium Duchownym²⁷. Jak zauważa ks. Z. Zieliński, papież Pius XII w pierwszej z wymienionych encyklik wyłożył istotę łączności Chrystusa z wiernymi w Kościele, wyprowadzając wniosek, iż kto stawia się poza Kościołem, nie może mieć związku z Chrystusem, tylko bowiem z nim razem tworzą wierni Mistyczne Ciało Chrystusa. W drugiej encyklice Pius XII skupił uwagę na liturgii i jej pastoralnej funkcji w życiu Kościoła²⁸. Właśnie te zadania, które Namiestnik Chrystusowy zlecił biskupom, a poprzez ich posługę kapłanom i wiernym w Kościele, pasterz Kościoła kieleckiego złożył do realizacji na umysł i barki ks. A.L. Szafrąńskiego, poczynając od nominacji na dyrektora Diecezjalnego Dzieła Powołań Kapłańskich w kwietniu 1946 roku. Zgodnie ze statutem Dzieła, dyrektor uwrażliwiał kapłanów i wiernych na terenie całej diecezji do budzenia powołań oraz troski duchowej i materialnej o kandydatów do kapłaństwa. Aby dotrzeć do wszystkich włączonych w Dzieło Powołań, ks. Szafrąński opublikował broszurę pt. *Kapłan a problem powołania*²⁹. Przedstawił w niej wykład o istocie powołania kapłańskiego oraz odpowiedzialności każdego kapłana za budzenie powołań.

²⁵ Jego promotor, ks. prof. dr hab. Antoni Słomkowski w liście do bpa Cz. Kaczmarka napisał: „Obrona pracy, która odbyła się w czwartek, wypadła bardzo dobrze. Jest to głowa jasna, a przy tym bardzo czytany. Sądzę, że i na polu naukowym pracować będzie mógł pożytecznie”. A. SŁOMKOWSKI. *Eksceleńco!* Lublin, 14 grudnia 1947. ADK.

²⁶ Kielce, 28 kwietnia 1948. ADK XS.XXXIX-9, 48.

²⁷ „Przekonani bowiem jesteśmy, że Jego umiłowanie liturgii i pietyzm dla niej oraz zrozumienie ducha Kościoła, dają dostateczną gwarancję, że młodzi alumni – klerycy, a przyszli kapłani, którzy poświęcą się pracy dla dobra dusz wiernych, zostaną należycie wykształceni, aby zrozumieli święte ceremonie, odczuwali ich majestat i piękno oraz pojęli ducha nadprzyrodzonego całej liturgii, by mogli zostać «świętymi sługami świętości»”. Biskup Kielecki. Kielce, 27 lipca 1948. ADK Nr AS. XXXIX-10,48.

²⁸ Z. ZIELIŃSKI. *Pius XII*. W: *Encyklopedia katolicka* t. 15. Lublin: TN KUL 2011 k. 767.

²⁹ Zob. A.L. SZAFRAŃSKI. *Kapłan a problem powołania*. Wrocław 1948.

Pierwszym owocem powołaniowej działalności ks. A.L. Szafrąńskiego w diecezji kieleckiej było otwarcie w Kielcach z początkiem roku szkolnego 1947/48 Niższego Seminarium Duchownego. Uczniowie tego seminarium mieszkali w gmachu Wyższego Seminarium Duchownego, zaś na zajęcia lekcyjne uczęszczali do Gimnazjum i Liceum św. Stanisława Kostki³⁰. Po upaństwowieniu „Kostki” i przejściu gmachu szkoły w czerwcu 1949 roku przez władze oświatowe PRL, a jednocześnie zawieszeniu działalności Niższego Seminarium Duchownego, w jego miejsce powstał Wydział Humanistyczny Wyższego Seminarium Duchownego, który przetrwał do 1955 roku. Wtedy ostatni uczniowie tegoż Wydziału jako eksterniści złożyli egzaminy maturalne i podjęli studia filozoficzno-teologiczne³¹. W tym czasie, gdy władze komunistyczne zagarniały „Kostkę”, wśród powszechnego zamieszania i niepokoju uczniów i rodziców bp Cz. Kaczmarek znów zwrócił się z prośbą do ks. Szafrąńskiego, aby zajął się reorganizacją Niższego Seminarium Duchownego³². Owa gruntowna reorganizacja polegała na tym, że istniało ono dalej pod nazwą Wydział Humanistyczny, związany materialnie i lokalowo z Wyższym Seminarium Duchownym, traktowany przez władzę diecezjalną jako samodzielna instytucja kościelna.

20 stycznia 1951 roku miało miejsce aresztowanie biskupa kieleckiego Cz. Kaczmarka³³. Ordynariatem diecezji kieleckiej przy akceptacji władz państwowych zarządzał bp sufragan Franciszek Sonik. Miał on wraz z nowymi pracownikami kurii, po aresztowaniu razem z bpem Kaczmarkiem wikariusza generalnego ks. prałata Jana Jaroszewicza, inne poglądy o Wydziale Humanistycznym, które boleśnie dotknęły ks. Szafrąńskiego. Dlatego 7 sierpnia 1951 roku została przyjęta jego rezygnacja ze stanowiska dyrektora³⁴, natomiast tego samego dnia ks. Szafrąński otrzymał nominację na profesora teologii dogmatycznej³⁵ w WSD, w miejsce ks. dr. Jana Jaroszewicza przebywającego w mokotowskim więzieniu.

---

³⁰ *Małe Seminarium*. „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 1947 nr 3-4 s. 87.

³¹ WOJCIECHOWSKI. *Kapłani kieleccy* s. 294.

³² „W związku z nagłą potrzebą przeprowadzenia gruntownej reorganizacji Niższego Seminarium Duchownego i stworzenia wewnętrznego studium naukowego mianuję niniejszym P.W. Księdza Doktora Dyrektorem tegoż Niższego Seminarium Duchownego w Kielcach”. Biskup Kielecki. Kielce, 20 lipca 1949. ADK Nr XS. XXXIX-14/49.

³³ Por. ŚLEDZIANOWSKI. *Ksiądz Czesław Kaczmarek Biskup Kielecki* s. 215-223.

³⁴ Kielce, 7 sierpnia 1951. ADK Nr XS. XXXIX-17/51.

³⁵ Kielce, 7 sierpnia 1951. ADK Nr XS. XXXIX-18/51.

Zauważyć należy, że ks. A.L. Szafrąński ustawicznie się doksztalał. Owocem jego wysiłków „po wysłuchaniu obowiązujących wykładów, odbyciu przepisanych proseminariów i seminariów oraz po złożeniu wszystkich egzaminów, w dniu 31 grudnia 1951 roku uzyskał stopień magistra filozofii z zakresu pedagogiki”³⁶ – informował kurię diecezjalną w Kielcach ks. prof. A. Kossowski, dziekan Wydziału Nauk Humanistycznych KUL.

Obok niezwyklej pracowitości i dyscypliny osobistej charakteryzowała ks. A.L. Szafrąńskiego wielka odwaga. Jak przekazuje ks. D. Wojciechowski: „Już po aresztowaniu bpa Cz. Kaczmarka, ks. prof. Adam Szafrąński nie zaprzestał pracy z ministrantami, z młodzieżą związaną z «Caritas Academica». Gdy prowadził rekolekcje dla młodzieży zebranej w diecezjalnym domu w Dobromyślu, został zabrany przez funkcjonariuszy UB i osadzony w areszcie przy ul. Focha. Przetrzymany był przez kilka godzin. Przesłuchujący go funkcjonariusze zarzucili mu nielegalne organizowanie zgromadzeń młodzieży, ministrantów. Po kilku godzinach ubowskiego śledztwa był wypuszczony na wolność”³⁷. W okresie stalinowskim tego rodzaju działalność, przy podstawieniu fałszywych świadków, mogła być powodem aresztowania i oskarżenia. Jednak to nie nastąpiło w sytuacji ks. Szafrąńskiego, gdyż – jak on sam to przypuszczał – ani bp Cz. Kaczmarek, ani pozostałych 18 aresztowanych kapłanów diecezji kieleckiej nigdy nie wymienili w czasie przesłuchań więziennych jego nazwiska³⁸. W trudnych czasach lat pięćdziesiątych XX wieku ks. A.L. Szafrąński związał się z Seminarium Duchownym i był w nim bardzo potrzebny. Z braku aresztowanych i więzionych profesorów wykładał teologię dogmatyczną i teologię moralną za ks. dr. Szczepana Sobalkowskiego, rektora WSD w Kielcach. Wykładał także wcześniej zleconą mu przez bpa Cz. Kaczmarka liturgikę, a następnie (za rządów bpa F. Sonia-ka) pedagogikę i apologetykę.

Okres stalinowski w Polsce przeszedł do historii razem z tzw. Październikiem 1956. Ksiądz prymas Stefan Wyszyński wrócił z Komańczy do Warszawy, wracali do swoich stolic biskupi więzieni i internowani, opuścili zakłady karne kapłani. Więziony a następnie internowany biskup kielecki Cz. Kaczmarek jeszcze nie mógł wrócić do diecezji. Po opuszczeniu klasztoru Ojców Kapucynów w Rywałdzie wolno mu było przebywać w Warszawie, ale pod nadzorem prokuratora. W tych warunkach, chcąc wynagrodzić ks. Sza-

³⁶ Katolicki Uniwersytet Lubelski WNT. L.dz.62/52. Lublin, 3 stycznia 1952 r. ADK.

³⁷ WOJCIECHOWSKI. *Kapłani kieleccy* s. 295.

³⁸ Tamże s. 295-296.

frańskiemu jego ofiarną pracą dla diecezji, powołał go 1 marca 1957 roku do grona kanoników gremialnych kapituły katedralnej³⁹.

Bp Cz. Kaczmarek uzyskał od prokuratury w Warszawie zezwolenie na powrót do diecezji 4 kwietnia 1957 roku. Po przerwie ponad sześćoletniej, już 6 kwietnia 1957 roku wydał orędzie do kapłanów i wiernych Kościoła kieleckiego pt. *Powrót z milczenia*. Mimo więziennego i tułaczego życia, o słabszych siłach fizycznych, ale mocny duchem, przystąpił z Bożą energią do pasterskiego posługiwania⁴⁰. Z nadzieją na lepszą przyszłość dla religii, podjął na nowo i z rozmachem różne inicjatywy na płaszczyźnie duchowej, kulturalnej i materialnej. Zainaugurował II Synod Diecezji Kieleckiej, erygował nową parafię św. Józefa Robotnika w Kielcach, podjął budowę ośrodka katechetycznego w ogrodzie biskupim i inne. W trosce o podnoszenie kultury i wiedzy religijnej wśród inteligencji obarczył ks. A.L. Szafrąńskiego nowymi zadaniami, a mianowicie mianował go dyrektorem Instytutu Wyższej Kultury Religijnej w Kielcach⁴¹ oraz wizytatorem klasztorów i zgromadzeń zakonnych żeńskich na terenie diecezji kieleckiej⁴². Bp Kaczmarek znał ks. Szafrąńskiego, wiedział, że owych nominacji nie włoży do szuflady, nie będzie „papierowym” dyrektorem bądź wizytatorem, lecz gorliwie podejmie zadania. Tak też się stało. Ks. Szafrąński dbał o systematyczne spotkania formacyjne inteligencji, troszczył się także o życie zakonne nie tylko w aspekcie duchowym, ale i materialnym, np. modernizował klasztory w Świętej Katarzynie i Chęcinach (siostry bernardynki) oraz w Impramowicach (siostry norbertanki), zakładając centralne ogrzewanie, szklarnie w ogrodzie itp.

W tym czasie ks. A.L. Szafrąński został zwolniony z wykładów z dogmatyki w WSD w Kielcach, gdyż po czterech latach więzienia na Mokotowie wrócił ks. prałat Jan Jaroszewicz i je objął. Podobnie było z wykładami z teologii moralnej, które podjął ponownie ks. rektor Szczepan Sobalkowski, gdyż i on opuścił celę więzienną. Natomiast na progu nowego roku akademick-

³⁹ Varsaviae, 1 mensis Martii 1957 anni. ADK Nr XS.XXXIX-21/57.

⁴⁰ Por. ŚLEDZIANOWSKI. *Ksiądz Czesław Kaczmarek Biskup Kielecki* s. 433-468.

⁴¹ „Reaktywując Diecezjalny Instytut Wyższej Kultury Religijnej w Kielcach, mianuję PW. Księdza Kanonika jego Dyrektorem. W zakres obowiązków Ks. Kanonika jako Dyrektora będzie wchodziło zorganizowanie i propagowanie na sposób stały wykładów z zakresu nauk kościelnych dla inteligencji świeckiej z uwzględnieniem jej potrzeb duchowych zależnie od zawodu lub stanu czy zajęcia oraz z zastosowaniem najnowszych metod i osiągnięć. Zasięgiem swej działalności Instytut WKR obejmuje miasto Kielce jak również teren całej diecezji kieleckiej”. Biskup Kielecki. Kielce, 2 sierpnia 1957. ADK Nr XS.XXXIX-23/51.

⁴² Biskup Kielecki. Kielce, 3 sierpnia 1957. ADK Nr 24/57/XS.XXXIX.

kiego 1957/58 bp Cz. Kaczmarek skierował do ks. A.L. Szafrąńskiego serdeczny list, w którym na dalsze lata powierzył mu wykłady z liturgiki, podkreślając, że „gruntowna znajomość teologii i zainteresowania liturgiczne Księdza Kanonika dają nam najlepszą gwarancję, iż swoją pracą na powierzonym stanowisku w pełni odpowie wymogom i gorącym życzeniom Stolicy Apostolskiej, wyrażonym przede wszystkim w encyklice *Mediator Dei*”⁴³.

Nagła śmierć w 18 godzin po konsekracji biskupiej rektora WSD ks. Sobalkowskiego przed ołtarzem Królowej Polski na Jasnej Górze była bezpośrednią przyczyną nominacji 20 lipca 1958 roku ks. A.L. Szafrąńskiego rektorem tejże uczelni⁴⁴. Zmiany w nowym roku akademickim 1958/59 łatwo można było zauważyć. Zostały wprowadzone wykłady pogłębiające wybrane zagadnienia teologiczne, lektoraty języków obcych, seminaria naukowe. W organizacji studiów rektor stawiał na możliwość i konieczność pracy osobistej. Utworzył Zakład Teologii Pastoralnej im. ks. infułata dr. Zygmunta Pilcha, który tworzył podstawę badawczą osobistej pracy umysłowej. Zakład zapoczątkował możliwość korzystania z zasobów biblioteki seminaryjnej i archiwum diecezjalnego do pisania prac naukowych tak przez duchownych, jak i świeckich⁴⁵.

W wakacje 1959 roku ks. rektor A.L. Szafrąński podjął pilne prace renowacyjne w gmachu seminaryjnym. Podłączono centralne ogrzewanie, zmodernizowano instalację wodną – woda pojawiła się we wszystkich pokojach zamieszkiwanych przez alumnów – kleryków, przebudowano kuchnię, uporządkowano piwnice. Na podkreślenie zasługuje zaangażowanie kleryków do wyżej wymienionych prac w okresie wakacji. Przy remoncie pracowali oni dwa

⁴³ Biskup Kielecki. Kielce, 5 września 1957. ADK, Nr XS.XXXIX-25/57.

⁴⁴ Bp Cz. Kaczmarek w związku z tą nominacją swoje oczekiwania wyraził w słowach: „[...] w ojcowskiej mej trosce o naszą Alma Mater niniejszym powierzam Księdzu Profesorowi stanowisko Rektora Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach ze wszystkimi prawami, przywilejami i obowiązkami. Noszę niezłomną nadzieję, że jego gruntowna wiedza teologiczna, wykładana dotąd w naszym Seminarium i na Katolickim Uniwersytecie w Lublinie, znajomość ducha liturgii, gorliwość o chwałę Bożą, wieloletnie doświadczenie w kształtowaniu osobowości kapłańskiej alumnów oraz umiłowanie i zrozumienie duszy współczesnej młodzieży wstępującej do Seminarium Duchownego daje mi gwarancję, że Ksiądz Rektor łącznie z gronem świątłych, gorliwych wychowawców i profesorów poprowadzi nasze Seminarium według myśli i wskazań Ojca Św. Piusa XII wyrażonej w *Menti Nostrae* z dnia 23 września 1950 r.”. Biskup Kielecki. Kielce, 20 lipca 1958. ADK Nr XS.XXXIX-26/58.

⁴⁵ WOJCIECHOWSKI. *Kapłani kieleccy* s. 297.

tygodnie, by następne dwa tygodnie spędzić w Zakopanem na koszt WSD, w nagrodę za wykonaną pracę⁴⁶.

W dniach 15-16 października 1959 roku władze PRL powołały do odbycia zasadniczej służby wojskowej 42 seminarzystów z Kielc⁴⁷. Ksiądz rektor A.L. Szafrąński podjął różne formy podtrzymywania więzi z wcielonymi do wojska: do każdego z rekrutów dwóch kolegów z WSD w Kielcach przyjechało na przysięgę. Na święta Bożego Narodzenia i Wielkanoc otrzymywali życzenia, w czasie urlopów gościło ich WSD i można było składać egzaminy, aby nadrobić jeden rok studiów w okresie dwóch lat służby wojskowej. Na początku poboru w kaplicy pierwsze ławki od ołtarza pozostawały puste, a w przedsionku kaplicy zawsze wisiała lista odbywających służbę wojskową, aby uczestniczący we Mszy św. mogli – zaznaczając krzyżyk przy nazwisku kleryka-żołnierza, iż w jego intencji ofiarowują uczestnictwo w Eucharystii i przyjmą Komunię św. Lista i krzyżyk lub krzyżyki obok nazwiska były ważne, bowiem w ten sposób wszyscy żołnierze byli zauważeni każdego dnia i otoczeni braterską modlitwą. Jak się później okazało, co roku nowy zastęp kleryków szedł do wojska.

Władze komunistyczne przy pozostaniu bpa Cz. Kaczmarka w Kielcach stosowały taktykę zbiorowej odpowiedzialności wobec kurii diecezjalnej, seminarium i duchowieństwa diecezji, gnębiąc nadmiernymi podatkami i karami. Tutaj trzeba wskazać jedynie na WSD, gdzie od roku odpowiedzialnym za uczelnię był ks. rektor A.L. Szafrąński. Z jego też inicjatywy i za zgodą bpa Kaczmarka wznowił działalność Wydział Humanistyczny WSD, czyli Niższe Seminarium Duchowne. Uczniowie w liczbie 28 ukończyli pierwszy rok szkolny 1959/60, ale w wakacje nakazem władz komunistycznych dalsze kształcenie chłopców zostało zawieszono.

Jak wspomniano wyżej, ks. rektor A.L. Szafrąński podjął modernizację gmachu WSD w Kielcach, a prace te wymagały dużych nakładów finanso-

---

⁴⁶ „W ciągu dwóch miesięcy wakacji 1959 roku wszyscy alumni kieleckiego Seminarium pod przewodnictwem księdza Mieczysława Jaworskiego dobrze poznali przepiękne polskie Tatry, z ich szczytami, dolinami, potokami, wodospadami, grotami i jaskiniami. [...] W dwa miesiące później zostaliśmy powołani przez władze PRL do odbycia dwuletniej zasadniczej służby wojskowej. Tatry nas zahartowały na czas rekrucki i żołnierski, tak, iż z podniesioną głową przeszliśmy to doświadczenie. Ks. Mieczysław Jaworski został mianowany w 1958 roku prefektem kleryków w WSD i on był naszym opiekunem i przewodnikiem w Tatrach”. Por. J. ŚLEDZIANOWSKI. *Przewodnik. W: Powołanie i służba. Księga jubileuszowa ku czci Biskupa Mieczysława Jaworskiego w 70 rocznicę urodzin*. Kielce: Jedność 2000 s. 46-52.

⁴⁷ Por. ŚLEDZIANOWSKI. *Ksiądz Czesław Kaczmarek Biskup Kielecki* s. 469-502.

wych. Tymczasem na seminarium nałożono ogromne podatki. W ramach niepłaconych podatków zabrano kilkunastohektarowe gospodarstwo w Niewachlowie pod Kielcami i ziemie uprawne w mieście, które były własnością WSD i tworzyły bazę materialną dla wyżywienia alumnów i wykładowców. Od strony południowej gmachu zabrano pod ulicę ogród warzywny i tzw. gospodarstwo. W krótkim czasie ograbiono istniejące od 1727 roku seminarium niemal doszczętnie. W tej sytuacji ks. rektor zaapelował do proboszczów w diecezji o pomoc, aby uczelnia mogła przetrwać. Wprowadził tzw. dni seminaryjskie, polegające na tym, że raz w roku do każdej parafii w niedzielę przyjeżdżali wychowawcy, wykładowcy i klerycy, głosili słowo Boże na temat powołania i służby Bożej oraz zbierali ofiary na tacę na utrzymanie seminarium. Druga forma pomocy polegała na zbieraniu przez wiernych w okresie jesiennym płodów ziemi: zboża, ziemniaków, warzyw i owoców, które następnie przywożono do seminarium. Oczywiście i ta akcja społeczna trafiała na przeszkody: kontrole MO, różne szykany, zatrzymywania nawet na całą noc na posterunku tych, którzy przywozili owe dary z parafii.

W tym ekstremalnym dla seminarium okresie ks. A.L. Szafrąński okazywał wiele gestów serca wobec biednych kleryków, którym fundował ubrania czy sutannę, a chorych wysyłał do uzdrowisk na leczenie. Sam wyczerpany pracą i licznymi troskami, w dniu 12 kwietnia 1962 roku złożył do bpa Cz. Kaczmarka pismo z prośbą o przyjęcie jego rezygnacji ze stanowiska rektora WSD w Kielcach ze względu na zły stan zdrowia⁴⁸. W trzy miesiące później prośba ta została przyjęta, a pasterz diecezji kieleckiej przekazał ks. A.L. Szafrąnskiemu serdeczne podziękowanie za owocne pełnienie funkcji rektora WSD w Kielcach⁴⁹. Zewnętrznym wyrazem uznania i wdzięczności była

⁴⁸ Ks. A.L. Szafrąński. Kielce, 12 kwietnia 1962. ADK Nr XXXIX-28/62.

⁴⁹ Bp Cz. Kaczmarek w odpowiedzi na pismo ks. A.L. Szafrąńskiego napisał takie słowa: „Przychylając się do próśb składanych na nasze ręce niniejszym zwalniamy Drogiego nam Księdza Kanonika z obowiązków Rektora Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach. Jednocześnie pragniemy wyrazić nasze podziękowanie za ofiarną pracę na tym tak odpowiedzialnym stanowisku, czemu niejednokrotnie dawaliśmy wyraz od chwili powierzenia Mu obowiązków rektorskich w naszej Alma Matris. Godną podziwu i wdzięczności pozostanie pracowitość Księdza Rektora jak również Jego wierność nam w wykonywaniu zarządzeń wychowawczych wśród najmłodszej kadry naszego duchowieństwa diecezjalnego. Dziękujemy za poziom intelektualny i moralny słuchaczy naszej Uczelni, którzy rozrzucony po Polsce w czasie swojej służby wojskowej dawali chlubne świadectwo o tych, którzy kształtowali ich umysł i serce. Ten wysoki poziom życia duchowego i umysłowego tych, którzy «na kolanach uczyli się pić miłość Bożą» – to nie tylko miłe świadectwo dla wychowawców, ale też powód do radości Kościoła, co podkreśliła Stolica Apostolska w dokumentach Św. Kongregacji Studiów i Seminariów przesłanych na nasze ręce. Za te wszystkie prace składamy nasze

prośba biskupa kieleckiego skierowana do Ojca Świętego Jana XXIII o odznaczenie ks. prof. Adama Ludwika Szafrąńskiego godnością prałata papieskiego, co stało się faktem 30 maja 1963 roku⁵⁰.

Po śmierci bpa Cz. Kaczmarka 26 sierpnia 1963 roku ks. A.L. Szafrąński został zwolniony z obowiązków profesora liturgiki w WSD w Kielcach⁵¹, a rok później ze stanowiska profesora teologii moralnej⁵². Odtąd ks. Szafrąński pragnął skupić się na pracy naukowej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Należy pamiętać, że już w 1958 roku na Wydziale Teologicznym KUL w Sekcji Teologii Pastoralnej ks. Szafrąński prowadził wykłady z dogmatyki pastoralnej, a od 1962 roku ćwiczenia i seminarium naukowe z teologii pastoralnej ogólnej. Stopień doktora habilitowanego otrzymał 1 marca 1969 roku na podstawie rozprawy pt.: *Idea partycypacji w teologii św. Tomasza z Akwinu*. Zatwierdzenie z ministerstwa na profesora nadzwyczajnego otrzymał 16 lipca 1976 roku⁵³.

Rozwój naukowy ks. A.L. Szafrąńskiego w Lublinie sprawił, iż swoją rozległą wiedzę i doświadczeniem przez promowanie magistrów i doktorów oraz publikacje naukowe mógł oddziaływać na całą Polskę. Wyrazem szeroko zakrojonej działalności naukowej ks. Profesora było zaproszenie go z wykładami z teologii rzeczywistości ziemskich na Akademię Teologii Katolickiej w Warszawie⁵⁴. Będąc etatowym pracownikiem KUL, wykłady te podjął od października 1971 roku⁵⁵.

*

Dokładnie w 2014 roku upłynęło 50 lat od odejścia ks. A.L. Szafrąńskiego jako wieloletniego profesora i wychowawcy w WSD w Kielcach. Stąd oczywisty wniosek, iż tylko najstarsze pokolenie kapłanów było przez niego formowanych pedagogicznie, liturgicznie i teologicznie. Wszyscy oni za-

---

uznanie i we wdzięcznej pamięci pozostawimy okres czteroletni, w którym Ksiądz Kanonik kierował naszą umiłowaną Uczelnią. Na dalsze prace naukowe i wychowawcze załączmy arcybiskupskie błogosławieństwo". Zob. Biskup Kielecki. Kielce, 20 lipca 1962. ADK Nr XS.XXXIX-29/62.

⁵⁰ Kielce, die 29 ianuarii 1962. ADK Nr OA-21/2/62.

⁵¹ Kielce, 31 sierpnia 1963. ADK Nr XS.CCCIX-32/63.

⁵² Kielce, 26 sierpnia 1964. ADK NR XS.XXXIX-33/64.

⁵³ WOJCIECHOWSKI. *Kapłani kieleccy* s. 301.

⁵⁴ Akademia Teologii Katolickiej. WT-65-2-70/71. Warszawa, 16 XI 1970. ADK.

⁵⁵ Prymas Polski. Nr 3033/71/P. Warszawa, 22 IX 1971. ADK.

chowują go w pamięci jako człowieka niezwykle kreatywnego, odkrywczego, rozmiłowanego w teologii i w Kościele – Mistycznym Ciele Chrystusa. Doświadczał kleryków a zarazem inspirował ku rzeczywistości doczesnej, aby odważnie podejmowali wyzwania i przeciwności „tu i teraz”, tzn. w ograniczeniach, uciskach i prześladowaniach, jakich doznawała diecezja kielecka w czasie pasterskiej posługi bpa Cz. Kaczmarka. Liczni kapłani z tego pokolenia stali się budowniczymi kościołów i tworzyli nowe parafie w warunkach spartańskich – przysposobieni do każdej pracy przez ks. rektora A.L. Szafrąńskiego.

Diecezja kielecka nigdy nie rozstawała się ze swoim Profesorem ani Profesor z diecezją. Choć na stałe zamieszkiwał w Konwikcie Księży Studentów KUL, mógł w każdej chwili być u siebie w mieszkaniu, które do śmierci posiadał w domu Kapituły Kieleckiej. Biskup kielecki ks. Stanisław Szymecki w dniu 18 maja 1983 roku mianował ks. A.L. Szafrąńskiego prałatem kustoszem Kapituły Katedralnej w Kielcach⁵⁶. W związku z pracami III Synodu Diecezji Kieleckiej bp Szymecki ustanowił Komisję Apostolstwa Świeckich, w której skład wszedł także ks. prof. A.L. Szafrąński⁵⁷. Był ciągle doceniany i potrzebny.

Po przekroczeniu 80. roku życia ks. A.L. Szafrąński zwolnił mieszkanie w Lublinie i zamieszkał przy ul. Czerwonego Krzyża w Kielcach, odwiedzany przez KUL-owców i ciągle zapraszany na rekolekcje dla kapłanów, sióstr zakonnych, a także na rekolekcje adwentowe i wielkopostne do parafii. Rankiem w bazylice katedralnej sprawował ofiarę Mszy św. i spowiadał. Swoją gorliwością w podeszłym wieku wzbudzał uznanie i podziw szczególnie u katedralnych kościelnych. Któregoś dnia wracając do mieszkania, upadł nieszczęśliwie na klatce schodowej i został przewieziony do Wojewódzkiego Szpitala w Kielcach. Potłuczony ze złamaniami mężnie znosił to doświadczenie, ciągle odwiedzany przez księży, siostry zakonne i świeckich przyjaciół. Do ks. Jana Mazura powiedział: „Lekarze mówią, że trzeba leżeć sześć tygodni... kto by tyle wytrzymał?... lata nasze dobiegają końca jak westchnienie... szybko mijają, my zaś odlatujemy”. Na te słowa ks. Mazur: „Ksiądz Profesor mówi o odlocie, tak jak widział odlot swej siostry, św. Scholastyki, św. Benedykt?”. „Tak odleciała, ale bez kości”⁵⁸ – odparł chory.

⁵⁶ Biskup Kielecki. Kielce, 18 maja 1983. ADK Nr XSXXXIX-39/83.

⁵⁷ Synod Diecezji Kieleckiej. Kielce, 5 lutego 1986. ADK Nr JS77/86.

⁵⁸ Wywiad z ks. kan. Janem Mazurem przeprowadzony przez autora artykułu 7 października 2014 roku.

Odlot nieśmiertelnej duszy ks. prof. Adama Ludwika Szafrąńskiego do Pana nastąpił 16 marca 2004 roku. Uroczystości pogrzebowe pod przewodnictwem biskupa kieleckiego Kazimierza Ryczana odbyły się w bazylice katedralnej 19 marca 2004 roku. Eucharystię koncelebrowało 4 biskupów i setki kapłanów diecezjalnych i zakonnych, liczni wychowankowie ks. Profesora. W pogrzebie uczestniczyły delegacje z KUL-u i innych wyższych uczelni, władze miasta Kielc i rzesze wiernych. Zgodnie z wolą zmarłego, ciało jego zostało złożone na cmentarzu w Leszczynach, tam gdzie przed 68. laty rozpoczął posługę kapłańską, oczekując teraz na chwalebne zmartwychwstanie.

BIBLIOGRAFIA

- CHAT E.: Ksiądz prof. Dr hab. Adam Ludwik Szafrąński. W: 50 lat służby kapłańskiej Bogu, Kościołowi i Ojczyźnie. Red. tenże. Kielce: Jedność 2002.
- SZAFRAŃSKI A.L.: Kapłan a problem powołania. Wrocław 1948.
- ŚLEDZIANOWSKI J.: Ksiądz Czesław Kaczmarek Biskup Kielecki 1895-1963. Kielce: Jedność² 2009².
- ŚLEDZIANOWSKI J.: Ksiądz Stanisław Kurdybanowski wpisany w wojny i totalitaryzmy XX wieku. Kielce 2013.
- ŚLEDZIANOWSKI J.: Przewodnik. W: Powołanie i służba. Księga jubileuszowa ku czci Biskupa Mieczysława Jaworskiego w 70 rocznicę urodzin. Kielce: Jedność 2000.
- WOJCIECHOWSKI D.: Kapłani kieleccy więzieni i szykanowani w PRL (1945-1963). Kielce: Jedność 2003.
- WRÓBEL T.: Katalog rektorów, profesorów, ojców duchownych i prefektów. W: Księga Jubileuszowa 1727-1977. 250 lat Seminarium Duchownego w Kielcach. Poznań: Pallottinum 1977.
- ZIELIŃSKI Z.: Pius XII. W: Encyklopedia katolicka t. 15. Lublin: TN KUL 2011.

DZIAŁALNOŚĆ KS. PROF. ADAMA LUDWIKA SZAFRAŃSKIEGO
W DIECEZJI KIELECKIEJ

Streszczenie

W 2014 roku przypadła 10 rocznica śmierci wybitnego polskiego pastoralisty, ks. prof. A.L. Szafrąńskiego. Jest to dobra okazja, aby przypomnieć jego osiągnięcia nie tylko w zakresie dorobku naukowo-pisarskiego, ale także w zakresie jego działalności naukowej, organizacyjnej i duszpasterskiej. Ks. Szafrąński znaczną część swego życia poświęcił pracy naukowo-dydaktycznej w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Niemniej był on kapłanem diecezji kieleckiej i w pewnym okresie swego życia realizował swoje powołanie w tym właśnie Kościele lokalnym, zostawiając tam wciąż niezatarte ślady. Niniejsze opracowanie prezentuje jego najważniejsze osiągnięcia na polu działalności naukowo-organizacyjnej i duszpasterskiej w diecezji kieleckiej.

Słowa kluczowe: Adam Ludwik Szafrąński, teologia pastoralna, diecezja kielecka